

Cuprins

Abrevieri.....	19
Titlul III. Moștenirea testamentară	21
Capitolul I. Reguli generale cu privire la moștenirea testamentară	21
<i>Secțiunea I. Noțiunea de testament. Condiții de validitate.....</i>	<i>21</i>
§1. Definiția, caracterele juridice și cuprinsul testamentului	21
90. Precizări prealabile	21
91. Definiția legală a testamentului	23
92. Caractere juridice.....	24
93. Conținutul testamentului.....	26
94. Concluzii privind noțiunea de „testament”	31
95. Interpretarea testamentului	34
§2. Condițiile de fond pentru validitatea testamentului	40
96. Precizări prealabile	40
A. Capacitatea	40
97. Regula.....	40
98. Incapacitățile de a dispune.....	41
99. Momentul în raport de care se apreciază capacitatea de a dispune prin testament	44
100. Sancțiunea incapacității legale de a dispune prin testament.....	44
101. Incapacități de a primi prin legate.....	45
102. Momentul în raport de care se apreciază incapacitatea de a primi prin legat și sancțiunea aplicabilă.....	52
B. Consimțământul	54
103. Reguli aplicabile	54
104. Existența discernământului – condiție pentru încheierea valabilă a testamentului.....	54
105. Consimțământul viciat parțial.....	56
106. Dolul	57
107. Sancțiunea.....	58
C. Obiectul și cauza.....	59
108. Precizări prealabile	59

109. Obiectul.....	60
110. Cauza	61
§3. Condiții generale de formă pentru validitatea testamentului	62
111. Precizări prealabile	62
112. Forma scrisă.....	63
113. Forma actului separat. Interzicerea testamentului reciproc	66
114. Sancțiunea nerespectării condițiilor de formă.....	67
115. Limitări ale efectelor nulității absolute și derogări	68
<i>Secțiunea a II-a. Diferite feluri de testamente. Condiții speciale de formă</i>	<i>72</i>
116. Enumerare	72
§1. Testamentele ordinare	73
A. Testamentul olograf.....	73
117. Noțiuni	73
118. Avantaje și inconveniente	74
119. Scrierea	75
120. Data.....	78
121. Semnătura	80
122. Formalități ulterioare decesului testatorului	82
123. Forța probantă.....	83
123.1. Scrierea și semnătura	83
123.2. Data.....	84
B. Testamentul autentic	85
124. Noțiune. Reglementare	85
125. Avantaje și inconveniente	86
126. Autentificarea.....	88
127. Forța probantă.....	93
128. Înregistrarea testamentului autentic	94
§2. Testamentele privilegiate	96
129. Noțiuni	96
130. Felurile testamentelor privilegiate	96
130.1. Testamentul întocmit în împrejurări excepționale	96
130.2. Testamentul naval și aeronautic.....	97
130.3. Testamentul militarilor	97

130.4. Testamentul celor internați într-o instituție sanitară.....	98
131. Reguli comune testamentelor privilegiate	98
§3. Alte forme testamentare	100
132. Considerații preliminare	100
A. Testamentul având ca obiect sume de bani, valori sau titluri de valoare	100
133. Reglementarea anterioară adoptării noului Cod civil	100
134. Testamentul sumelor și valorilor depozitate în sistemul noului Cod civil.....	103
B. Testamentul făcut de un cetățean român în străinătate.....	110
135. Reglementare	110

Capitolul II. Regimul juridic al principalelor dispoziții

testamentare	111
<i>Secțiunea I. Legatul</i>	111
§1. Noțiunea de legat. Desemnarea legatarului.....	111
136. Noțiunea de „legat”.....	111
137. Desemnarea legatarului.....	112
§2. Clasificarea legatelor.....	115
138. Criterii de clasificare.....	115
A. Clasificarea legatelor după obiectul lor	115
139. Feluri.....	115
I. Legatul universal.....	116
140. Noțiune	116
141. Precizări pentru unele ipoteze speciale	117
II. Legatul cu titlu universal	119
142. Noțiune	119
143. Precizări	119
III. Legatul cu titlu particular	121
144. Noțiune	121
145. Varietăți de legate cu titlu particular.....	123
146. Legatul uzufructului.....	127
147. Legatul bunului altuia (art. 1.064 C. civ.).....	128
148. Legatul bunului indiviz.....	130
B. Clasificarea legatelor în funcție de modalități	132

149. Legatul pur și simplu	132
150. Legatul cu termen	133
151. Legatul sub condiție.....	134
152. Legatul cu sarcină (<i>sub modo</i>)	136
152.1. Sarcina excesivă a legatului cu titlu particular	138
153. Revizuirea condițiilor și a sarcinilor	139
153.1. Condiții	139
153.2. Soluționarea cererii de revizuire	143
153.3. Înlăturarea efectelor revizuirii	145
153.4. Unele aspecte de ordin procedural.....	146
§3. Unele aspecte comune privind efectele legatelor	147
154. Regimul fructelor bunurilor ce constituie obiectul legatului	147
155. Cheltuielile predării legatului	148
§4. Ineficacitatea legatelor	149
156. Noțiune. Cauze.....	149
A. Nulitatea legatelor.....	149
157. Regim juridic	149
B. Revocarea legatelor.....	151
158. Considerații generale	151
a. Revocarea voluntară	151
159. Reglementare. Noțiune	151
160. Revocarea voluntară expresă (directă).....	152
161. Revocarea voluntară tacită (indirectă)	154
161.1. Întocmirea unui testament nou (ulterior)	155
161.2. Distrugerea, ruperea sau ștergerea testamentului olograf.....	160
161.3. Înstrăinarea voluntară a bunului ce constituie obiectul unui legat cu titlu particular	163
161.4. Distrugerea voluntară de către testator a bunului ce constituie obiectul legatului cu titlu particular	169
162. Retractarea revocării voluntare	170
b. Revocarea judecătorească.....	172
163. Noțiune. Cauze.....	172
164. Revocarea legatului pentru neîndeplinirea sarcinii	174

165. Revocarea legatului pentru ingratitude.....	175
C. Caducitatea legatelor.....	178
166. Noțiunea de „caducitate”. Deosebirea față de nulitate și revocare.....	178
167. Cazurile de caducitate.....	179
168. Decesul legatarului.....	179
169. Incapacitatea legatarului de a primi legatul.....	182
170. Nedemnitătea legatarului.....	182
171. Renunțarea legatarului la legat.....	183
172. Legatarul decedează înaintea împlinirii condiției suspensive ce afectează legatul, dacă aceasta avea un caracter pur personal.....	183
173. Pieirea totală a bunului care formează obiectul legatului.....	184
174. Regimul legatului-sarcină.....	187
D. Destinația bunurilor care au constituit obiectul unui legat ineficace.....	188
175. Regula.....	188
176. Excepții.....	190
176.1. Substituția vulgară.....	190
176.2. Legatul conjunctiv și dreptul de acrescământ.....	190
176.2.1. Condițiile pentru a opera dreptul de acrescământ.....	191
176.2.2. Modul în care operează dreptul de acrescământ.....	193
<i>Secțiunea a II-a. Dezmoștenirea (exheredarea)</i>	194
177. Noțiune.....	194
178. Feluri.....	196
178.1. Dezmoștenirea directă.....	196
178.2. Dezmoștenirea indirectă.....	197
178.3. Dezmoștenirea sancțiune.....	198
179. Efecte.....	200
180. Nulitatea dezmoștenirii.....	204
<i>Secțiunea a III-a. Execuțiunea testamentară</i>	205
§1. Noțiunea și natura juridică a execuțiunii testamentare.....	205
181. Noțiune.....	205
182. Natură juridică.....	207

182.1. Asemănări.....	208
182.2. Deosebiri.....	209
§2. Atribuțiile (puterile) executorului testamentar	210
183. Limitare prin lege.....	210
184. Dreptul de administrare	211
185. Puterile executorului testamentar.....	212
§3. Încetarea execuțiunii testamentare	214
186. Cazuri de încetare a execuțiunii testamentare.....	214
187. Obligația de a da socoteală	215
188. Răspunderea executorului testamentar	215
Capitolul III. Limitele dreptului de dispoziție asupra	
moștenirii	217
189. Considerații introductive.....	217
<i>Secțiunea I. Oprirea actelor juridice asupra unei moșteniri</i>	
<i>nedeschise, viitoare</i>	<i>218</i>
190. Reglementare. Noțiune	218
191. Condiții	220
192. Sancțiunea aplicabilă	225
<i>Secțiunea a II-a. Oprirea substituțiilor, în general.</i>	
<i>Admisibilitatea în noul Cod civil a</i>	
<i>substituțiilor fideicomisare și a liberalităților</i>	
<i>reziduale</i>	<i>228</i>
193. Preliminarii. Considerații de ordin istoric.....	228
194. Substituțiile fideicomisare în sistemul Codului civil	
de la 1864	231
194.1. Elementele caracteristice ale substituției	
fideicomisare.....	232
194.1.1. Liberalități succesive având același obiect.....	233
194.1.2. Conservarea bunului care forma obiectul	
legatului.....	233
194.1.3. Stabilirea de către dispunător a ordinii	
successorale pentru cazul morții	
gratificatului	233
194.2. Sancțiunea aplicabilă	234
194.3. Substituția vulgară	236

194.4. Dubla liberalitate în uzufruct și nuda proprietate ...	237
195. Substituțiile în sistemul noului Cod civil. Preliminarii..	237
196. Noțiunea „substituției” în noul Cod civil.....	241
197. Substituția fideicomisară în noul Cod civil.....	242
197.1. Noțiune	242
197.2. Elementele caracteristice ale substituției fideicomisare.....	242
197.2.1. Existența a două liberalități succesive având același obiect	242
197.2.2. Existența unei sarcini a instituitului constând în obligația de a administra bunurile care constituie obiectul liberalității și de a le transmite, la decesul său, substituitului	243
197.2.3. Liberalitatea consimțită în favoarea substituitului urmează să se execute doar la decesul instituitului	244
197.3. Regimul juridic al substituției fideicomisare	244
197.3.1. Problema incapacităților	244
197.3.2. Aplicarea dispozițiilor referitoare la fiducie... ..	245
197.3.3. Efectele cu privire la bunurile care constituie obiectul liberalității	247
197.3.4. Drepturile substituitului	250
197.3.5. Intangibilitatea rezervei instituitului.....	251
197.3.6. Ineficacitatea substituției	252
198. Liberalitățile reziduale	253
198.1. Noțiune	253
198.2. Regimul juridic al liberalităților reziduale	253
198.2.1. Dreptul de dispoziție al instituitului. Interdicția de a dispune cu titlu gratuit.....	253
198.2.2. Independența patrimonială a instituitului	255
198.2.3. Aplicarea regulilor substituției fideicomisare	256
<i>Secțiunea a III-a. Oprirea liberalităților care încalcă rezerva succesorală</i>	<i>257</i>
§1. Rezerva succesorală și cotitatea disponibilă	257

199. Considerații preliminare	257
200. Noțiunea de „rezervă succesorală” și de „cotitate disponibilă”	258
201. Justificarea rezervei succesorale	260
§2. Caracterele juridice ale rezervei succesorale	263
202. Rezerva este o parte din bunurile moștenirii	263
203. Caracterul imperativ (de ordine publică) al rezervei	264
204. Caracterul propriu al dreptului la rezervă	265
205. Dreptul la rezervă în natură	266
206. Caracterul individual al rezervei	267
207. Problema indisponibilității rezervei	268
§3. Moștenitorii rezervatari	269
208. Precizări prealabile	269
A. Rezerva descendenților	270
209. Noțiunea de „descendenți”	270
210. Quantumul rezervei descendenților	271
211. Problema descendenților decedați la data deschiderii moștenirii sau care sunt nedemni ori renunțatori	271
211.1. Descendenții decedați	271
211.2. Descendenții nedemni sau renunțatori	272
B. Rezerva ascendenților privilegiați (părinților)	276
212. Noțiunea de „părinți”	276
213. Quantumul rezervei părinților	277
C. Rezerva soțului supraviețuitor	282
214. Quantumul rezervei soțului supraviețuitor	282
215. Imputarea rezervei soțului supraviețuitor asupra moștenirii	287
D. Cotitatea disponibilă specială a soțului supraviețuitor în concurs cu descendenții dintr-o căsătorie anterioară a defunctului	288
216. Reglementarea și justificarea cotității disponibile speciale	288
217. Noțiunea de „alți descendenți decât cei comuni lor” în sensul art. 1.090 C. civ.	291
218. Liberalitățile care intră sub incidența dispozițiilor art. 1.090 C. civ.	293

219. Determinarea cuantumului cotitații disponibile ordinare și a cotitații disponibile speciale. Regimul juridic al diferenței dintre cele două cotații disponibile	294
220. Sancțiunea depășirii cotitații disponibile speciale	300
§4. Calculul rezervei și al cotitații disponibile	301
221. Precizări prelabile	301
222. Determinarea activului brut al moștenirii, prin însumarea valorii bunurilor existente în patrimoniul succesoral la data deschiderii moștenirii	302
222.1. Probleme speciale privind evaluarea bunurilor	305
223. Determinarea activului net al moștenirii, prin scăderea pasivului succesoral din activul brut al moștenirii	309
224. Reunirea fictivă, doar pentru calcul, la activul net, a valorii donațiilor făcute în timpul vieții de către cel care lasă moștenirea	310
224.1. Reunire fictivă	311
224.2. Gratuități nesupuse reunirii	312
224.3. Presumția de donație	314
224.3.1. Care sunt condițiile ce trebuie îndeplinite pentru aplicarea prezumției instituite de art. 1.091 alin. (4) C. civ.?	316
224.3.2. Persoanele care pot invoca prezumția instituită de art. 1.091 alin. (4) C. civ.	319
224.3.3. Efectele prezumției	322
224.4. Evaluarea bunurilor	322
224.4.1. Regula generală	323
224.4.2. Reguli speciale	323
224.4.3. Evaluarea dezmembrămintelor proprietății	327
225. Ordinea efectuării operațiunilor necesare pentru stabilirea masei de calcul	328
226. Determinarea valorii concrete a rezervei și a cotitații disponibile	331
§5. Reducțiunea liberalităților excesive	331
227. Noțiunea de „reducțiune”	331

228. Persoanele care pot invoca reducțiunea	333
229. Ordinea reducțiunii liberalităților excesive.....	337
229.1. Legatele se reduc înaintea donațiilor	337
229.2. Legatele se reduc toate deodată și proporțional, afară dacă testatorul a dispus că anumite legate vor avea preferință, caz în care vor fi reduse mai întâi celelalte legate	338
229.3. Donațiile se reduc succesiv, în ordinea inversă a datei lor, începând cu cea mai nouă.....	341
229.4. Ordinea și măsura reducțiunii liberalităților indirecte	342
230. Căile procedurale de realizare a reducțiunii.....	344
230.1. Reducțiunea prin bună învoială	344
230.2. Reducțiunea pe cale judecătorească.....	345
231. Efectele reducțiunii	349
231.1. Efectele reducțiunii în cazul legatelor	349
231.2. Efectele reducțiunii în cazul dezmoștenirii directe a moștenitorului rezervatar	350
231.3. Efectele reducțiunii în cazul donațiilor	351
232. Reducțiunea unor liberalități speciale (donația sau legatul are ca obiect un uzufruct, uz ori abitație sau o rentă ori întreținere viageră)	357
§6. Raportul donațiilor	362
233. Noțiune	362
234. Domeniul de aplicare al raportului	363
235. Corelația dintre raport și reducțiune	366
236. Condițiile obligației legale de raport al donațiilor	368
236.1. Să existe doi sau mai mulți moștenitori cu vocație legală la moștenire în calitate de descendenți ai defunctului sau de soț supraviețuitor.....	368
236.2. Moștenitorul obligat la raport să fi acceptat moștenirea	369
236.3. Moștenitorul legal să aibă și calitatea de donatar ...	370
236.4. Donația să nu fi fost scutită de raport	372
237. Persoanele care pot cere raportul	374

238. Donațiile supuse raportului	376
239. Excepțiile de la obligația de raport	377
240. Modul de efectuare a raportului	380
240.1. Raportul prin echivalent	381
240.1.1. Evaluarea bunului în cazul raportului prin echivalent	383
240.2. Raportul în natură	384
241. Căile procedurale de realizare a raportului	387
§7. Imputarea liberalităților și cumului rezervei cu cotitatea disponibilă	390
242. Punerea problemei	390
243. Gratificatul nu este moștenitor rezervatar	390
244. Gratificatul este moștenitor rezervatar, iar liberalitatea nu este supusă raportului	392
245. Gratificatul este moștenitor rezervatar, iar liberalitatea este supusă raportului	393
246. Situația în care există mai multe liberalități, raportabile și neraportabile, iar beneficiarii liberalităților sunt atât moștenitori rezervatari, cât și persoane care nu au această calitate	395
246 bis. Stabilirea rezervei succesoriale în funcție de renunțatorii la moștenire care au fost gratificați printr-o donație raportabilă	398
246 bis.1. Sistemul Codului civil de la 1864	398
246 bis.2. Sistemul noului Cod civil	401
Bibliografie selectivă	407

Titlul III

Moștenirea testamentară

Capitolul I

Reguli generale cu privire la moștenirea testamentară

Secțiunea I

Noțiunea de „testament”. Condiții de validitate

§1. Definiția, caracterele juridice și cuprinsul testamentului

90. Precizări prealabile. Potrivit art. 955 alin. (1) C. civ., patrimoniul defunctului se poate transmite nu numai în temeiul legii (la persoanele, în ordinea și în cotele determinate de lege), dar și în temeiul voinței celui care lasă moștenirea, manifestată prin testament, caz în care moștenirea (devoluțiunea ei) este testamentară.

După cum am văzut¹, este posibilă și coexistența moștenirii legale cu cea testamentară [art. 955 alin. (2) C. civ.]. Codul nostru civil nu a păstrat principiul roman al incompatibilității moștenirii testamentare cu cea legală (*nemo partim testatus partim intestatus decedere potest*), permițând – iar dacă există moștenitori legali rezervatari, impunând chiar – coexistența moștenirii legale cu cea testamentară.

Rezultă că, deși se poate afirma că în dreptul nostru moștenirea legală este regula și constituie dreptul comun în materia transmiterii patrimoniului succesoral, ea poate fi înlăturată – în tot sau în parte – în condițiile sau în limitele prevăzute de lege, prin testamentul lăsat de către *de cuius*².

¹ A se vedea Fr. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral. Vol. I. Moștenirea legală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 24-26, nr. 9.

² Admițând excepția de neconstituționalitate a art. 1 alin. (2) din Legea nr. 9/1998 privind acordarea de compensații cetățenilor români pentru bunurile trecute în proprietatea statului bulgar în urma aplicării Tratatului dintre România și Bulgaria, semnat la Craiova la 7 septembrie 1940 [text de lege potrivit căruia au

Aceasta înseamnă că legea consacră principiul libertății testamentare, libertate la care nu se poate renunța¹, în sensul că orice persoană capabilă este liberă de a lăsa (sau a nu lăsa) un testament și de a dispune, pe această cale, de patrimoniul său pentru caz de moarte (*mortis causa*). Testamentul apare ca fiind „expresia ultimei gândiri și supremelor afecțiuni ale omului, care se mențin în secret și nu se dezvăluiesc decât după moarte”². Sau – cum s-a spus³ – „testamentul este consecința și complementul dreptului de proprietate. Un popor nu este cu adevărat liber, dacă nu are dreptul de a testa; libertatea testamentului este cea mai mare dovadă a libertății sale civile. Cine este acela care ar putea să nu respecte ultimele cuvinte ale unui muribund? Voința omului, idealizată prin moarte, este una din cele mai mari puteri din lume”.

Vom vedea⁴ însă că, în dreptul nostru, libertatea testamentară nu este absolută, legea prevăzând imperativ anumite îngrădiri, cea mai importantă fiind instituția rezervei succesoriale prevăzută în favoarea unor moștenitori legali și care este sustrasă actelor liberale ale celui care lasă moștenirea, fie că este vorba de liberalitățile făcute în timpul vieții (donații) sau de cele pentru cauză de moarte (legate)⁵.

dreptul la compensații „și cetățenii români, moștenitori *legali* ai foștilor proprietari”], Curtea Constituțională a statuat că art. 42 [devenit art. 46 după republicarea din anul 2003] din Constituție garantează dreptul la moștenire, fără a limita garanția instituită exclusiv la moștenirea legală. Întrucât, însă, dreptul la moștenire, în general, semnifică atât dreptul la moștenire legală, cât și la cea testamentară, limitarea impusă prin art. 1 alin. (2) din Legea nr. 9/1998 contravine dispozițiilor textului constituțional (a se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 312/2002, publicată în M. Of. nr. 81 din 7 februarie 2003).

¹ „(...) Trebuie considerată ilicită o convenție prin care o persoană s-ar obliga să nu dispună pe cale testamentară de bunurile sale” (TS, col. civ., dec. nr. 1844/1956, în CD, 1956, vol. I, p. 367).

² G. Plastara, *Curs de drept civil român, vol. al III-lea (Succesiuni și liberalități)*, Ed. Cartea Românească, București, f.a., p. 483.

³ Troplong, *Donations entre vif et testaments*, citat de G. Plastara, în *op. cit.*, p. 484.

⁴ A se vedea *infra* nr. 189 și urm.

⁵ Astfel cum se va arăta la materia consacrată rezervei succesoriale, rezerva este protejată și împotriva dezmoștenirilor, adică a acelor dispoziții testamentare prin care testatorul îi înlătură de la moștenire, în tot sau în parte, pe unul sau mai mulți dintre moștenitorii săi legali.

91. *Definiția legală a testamentului.* În dreptul roman, celebrul jurisconsult clasic Ulpian (Ulpus Domitius) a definit testamentul ca fiind „manifestarea, în conformitate cu legea, a voinței noastre, pentru a avea tărie după moarte” (*testamentum est mentis nostrae iusta contestatio, in id solemniter facta, ut post mortem nostram valeat*)¹, iar un alt jurisconsult clasic – nu mai puțin celebru –, Modestin, a considerat că „testamentul este o hotărâre legală a voinței noastre cu privire la ceea ce cineva vrea să se întâmple după moartea sa” (*testamentum est voluntatis nostrae iusta sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri velit*)².

Conform art. 802 din Codul civil de la 1864, „testamentul este un act revocabil prin care testatorul dispune, pentru timpul încetării sale din viață, de tot sau parte din avutul său”. Această definiție a fost criticată în literatura de specialitate³ întrucât vizează legatul ca dispoziție testamentară, iar nu testamentul, care poate cuprinde în conținutul său și alte (chiar și numai alte) dispoziții de ultimă voință cu regimuri juridice deosebite⁴.

Cu ocazia elaborării noului Cod civil s-a ținut seama de opiniile critice formulate în doctrină, iar definiția testamentului nu se mai reduce la cea a legatului, ci acoperă diversele dispoziții de ultimă voință pe care le poate include testamentul. Potrivit art. 1.034 C. civ., „testamentul este actul unilateral, personal și revocabil prin care o persoană, numită testator, dispune, în una dintre formele cerute de lege, pentru timpul când nu va mai fi în viață”. După cum rezultă din această definiție, coroborată cu alte dispoziții legale, testamentul este un act juridic unilateral, solemn, esențialmente personal și revocabil.

¹ A se vedea E. Molcuț, *Drept privat roman*, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 153.

² A se vedea M.D. Bob, *Probleme de moșteniri în vechiul și în noul Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 124.

³ A se vedea, de exemplu, Fr. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 160.

⁴ Pentru unele aspecte de ordin istoric privind noțiunea de „testament” în Codul civil Napoleon și în Codul civil român de la 1864, a se vedea M.D. Bob, *op. cit.*, p. 121-125.

92. Caractere juridice

a) Testamentul este un *act juridic*, deoarece cuprinde manifestarea de voință a testatorului cu intenția de a produce efecte juridice și, ca atare, pentru a fi valabil, trebuie să îndeplinească condițiile de fond (consimțământul neviciat, capacitate, obiect și cauză) prevăzute de lege pentru orice act juridic și pe cele specifice liberalităților. Testamentul, ca act juridic, este *unilateral*: voința testatorului este producătoare de efecte, indiferent de atitudinea legatarului și înainte de acceptarea de către el a legatului; legatul se dobândește chiar din momentul deschiderii moștenirii prin actul unilateral al testatorului, dacă legatarul nu renunță la legat¹. Prin urmare, acceptarea legatului nu trebuie confundată cu acceptarea necesară în vederea încheierii unui contract (care se încheie prin oferta de a contracta și acceptarea ofertei). Cele două acte – testamentul și acceptarea legatului sau a altor dispoziții testamentare (de exemplu, execuțiunea testamentară) – sunt acte unilaterale distincte, cu efecte proprii fiecăruia și nu se unesc în sensul formării unui act juridic bilateral (contract).

b) Testamentul este un *act juridic esențialmente personal*, în sensul că nu poate fi încheiat prin reprezentare sau cu încuviințarea ocrotitorului legal. În măsura în care o persoană are capacitatea de a testa, o poate face exclusiv personal, iar dacă nu are această capacitate,

¹ În dreptul succesoral român, atât în cazul moștenirii legale, cât și în cazul moștenirii testamentare, transmiterea patrimoniului succesoral (transmisiune universală ori cu titlu universal) sau a bunurilor determinate din patrimoniu (transmisiune cu titlu particular) operează *de drept* din momentul deschiderii moștenirii fără vreo manifestare de voință din partea succesibilului și chiar fără știrea lui. Rezultă că, în dreptul nostru, patrimoniul succesoral *nu rămâne niciun moment fără titular*.

Cu toate că transmiterea patrimoniului succesoral se produce de drept din momentul deschiderii moștenirii, ea nu are caracter definitiv și obligatoriu. Dimpotrivă, ca principiu de ordine publică, legea precizează că „nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire ce i se cuvine” (art. 1.106 C. civ.). Prin urmare, succesibilul (indiferent că are vocație ca moștenitor legal ori ca legatar universal, cu titlu universal sau cu titlu particular) are dreptul de a alege între consolidarea (confirmarea) titlului de moștenitor prin acceptarea moștenirii și desființarea aceluși titlu prin renunțarea la moștenire. În acest sens, art. 1.100 C. civ. prevede că „cel chemat la moștenire în temeiul legii sau al voinței defunctului poate accepta moștenirea sau poate renunța la ea”.

nu o poate face prin reprezentare sau cu încuviințarea altor persoane. Chiar dacă testatorul primește consultații de specialitate de la o altă persoană (de exemplu, avocat) în vederea redactării testamentului, el trebuie să exprime voința sa personală¹.

Din caracterul personal (și revocabil, unilateral) al testamentului, mai rezultă și caracterul lui *individual*, în sensul necesității ca el să exprime voința unei singure persoane; legea interzice ca două sau mai multe persoane să dispună, prin același testament, una în favoarea celeilalte sau în favoarea unui terț (art. 1.036 C. civ.)².

c) Testamentul este un *act juridic solemn*; sub sancțiunea nulității absolute, testamentul trebuie să fie încheiat într-una dintre formele prevăzute de lege. Posibilitatea de alegere a testatorului este limitată la formele reglementate strict de lege.

d) Testamentul este un *act juridic pentru cauză de moarte*; dacă legea nu prevede altfel, efectele dispozițiilor testamentare se produc numai la moartea testatorului. Prin urmare, condițiile de validitate ale testamentului se apreciază raportat la momentul întocmirii sale; în schimb, efectele pe care le produc dispozițiile sale se apreciază raportat la momentul morții testatorului³. Astfel fiind, legatarul nu dobândește niciun drept cât timp testatorul este în viață; testatorul păstrează dreptul de dispoziție asupra bunurilor de care dispune prin testament.

e) Testamentul este un *act juridic esențialmente revocabil*. Până în ultima clipă a vieții testatorul poate revoca sau modifica unilateral dispozițiile sale testamentare. El are un drept absolut, deci nesusceptibil

¹ Pentru a evidenția caracterul personal al testamentului sunt sugestive și prevederile art. 94 din Legea nr. 36/1995 din materia testamentului autentic: „(1) Testatorul își dictează dispozițiile în fața notarului. Notarul public se îngrijește de scrierea testamentului, pe care apoi îl citește testatorului sau, după caz, îl dă să îl citească, făcând mențiune expresă despre îndeplinirea acestor formalități. Dacă dispunătorul își redactase deja actul de ultimă voință, testamentul autentic îi va fi citit de către notarul public. (2) După citire, dispunătorul trebuie să declare că actul exprimă ultima sa voință, testamentul fiind apoi semnat de către testator, iar încheierea de autentificare, de către notarul public”. Pentru amănunte, a se vedea *infra* nr. 126.

² Pentru amănunte, a se vedea *infra* nr. 113.

³ A se vedea și TS, col. civ., dec. nr. 1838/1956, în CD, 1956, vol. I, p. 369.

de abuz de a revoca dispozițiile testamentare și sub nicio formă nu poate renunța valabil la acest drept. Renunțarea ar constitui un act asupra unei succesiuni viitoare, interzis de lege (art. 956 C. civ.).

Având în vedere ansamblul caracterelor juridice ale testamentului, în multe privințe derogatorii de la dreptul comun al actelor juridice, el se manifestă ca un *act juridic excepțional*, guvernat, în mare măsură, de reguli de fond și de formă speciale.

93. Conținutul testamentului. Art. 1.035 C. civ. prevede că „testamentul conține dispoziții referitoare la patrimoniul succesoral sau la bunurile ce fac parte din acesta, precum și la desemnarea directă sau indirectă a legatarului. Alături de aceste dispoziții sau chiar și în lipsa unor asemenea dispoziții, testamentul poate să conțină dispoziții referitoare la partaj, revocarea dispozițiilor testamentare anterioare, dezmoștenire, numirea de executori testamentari, sarcini impuse legatarilor sau moștenitorilor legali și alte dispoziții care produc efecte după decesul testatorului”.

După cum rezultă din acest text de lege, *obiectul principal al testamentului îl constituie legatele*, care sunt dispoziții referitoare la patrimoniul succesoral (legate universale sau cu titlu universal) sau la bunurile ce fac parte din acel patrimoniu (legate cu titlu particular), cărora li se adaugă, în mod firesc, dispoziții privitoare la desemnarea directă sau indirectă a legatarului. Însă, alături de legate sau chiar fără a cuprinde legate, testamentul poate conține și alte manifestări de ultimă voință a defunctului, cum ar fi:

- *dezmoșteniri (exheredări)*, adică înlăturarea de la moștenire, în tot sau în parte, a unor moștenitori legali, în limitele prevăzute de lege (cu respectarea drepturilor moștenitorilor rezervatari – art. 1.086 și urm. C. civ.). Ne referim aici la dezmoștenirea *directă*, adică acea dispoziție testamentară prin care testatorul dispune înlăturarea de la moștenire a unuia sau mai multor moștenitori legali [art. 1.074 alin. (1) teza I C. civ.];

- *numirea de executori testamentari* (unul sau mai mulți), împuterniciți pentru a putea asigura executarea dispozițiilor testamentare (art. 1.077 și urm. C. civ.);

- *sarcini impuse legatarilor sau moștenitorilor legali*, de natură patrimonială (legate) sau de altă natură [art. 989, art. 994 și urm., art. 1.006-1.009, art. 1.054, art. 1.060, art. 1.068, art. 1.069, art. 1.070, art. 1.073, art. 1.091, art. 1.114 C. civ.];